

НАПРЯМ 2. МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

Хмарська І.А.

*кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, обліку та підприємництва,
Первомайський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-294-7-3>

БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ АДАПТУВАННЯ

Спочатку пандемія COVID-19, потім військові події на території України стали основною причиною реструктуризації вітчизняної економічної системи. Активні бойові дії не просто стримують роботу певних галузей, а унеможливають їх функціонування; доведено, що за актуальних обставин занепад економіки України був неминучим та до сьогодні залишається характерним. До комплексу негативних факторів, джерелом яких стала повномасштабна війна, також варто віднести і зниження зайнятості, платоспроможності громадян, загальний ріст ризиків серед населення і бізнесу. Відповідно, маючи стійкий занепад виробничо-господарського сектору і сповільнення бізнес-активності, пріоритетною задачею для влади є пошук шляхів реформування і стабілізації із подальшим повоєнним відновленням вітчизняної економіки.

Українські підприємці дуже суттєво постраждали від війни, яку розпочала проти мирної України кривава Росія. Ці збитки вираховуються десятками мільярдів доларів. УНІАН розбирався, які зараз основні виклики стоять перед національним бізнесом та як він може посилити роботу. За даними проведеного Міністерством цифрової трансформації опитування, з початку війни досі 47 відсотків підприємств зупинені або майже зупинені,

а загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу з 24 лютого оцінюються в 85 млрд доларів!

В умовах реалізації прагнень щодо досягнення стабільності в економіці України та створення умов, що сприятимуть відновленню бізнес-активності, росту кількості господарюючих суб'єктів і рівню їх рентабельності, підвищенню рівня довіри бізнесу, громадян до органів державного управління, а також загальному подоланню кризи, актуалізується важливість реалізації ряду реформ. В контексті поствоєнного етапу найбільшої важливості набувають зміни в організації ринку праці, регулювання бізнесу, управління державною власністю, розвитку переробної промисловості тощо [1].

Серед основних проблем, які не дозволяють відновлюватися та розвивати бізнес під час війни – мала кількість платоспроможних клієнтів, непрогнозованість розвитку ситуації в країні та відсутність достатнього капіталу. Через це лише 6% бізнесів адаптувалися до умов та змогли побудувати стратегію та бізнес-плани в умовах нових реалій. Однак, на щастя, попри такий малий відсоток, багато українських підприємців знаходять ресурси та продовжують підтримувати державу та допомагати нашим збройним силам.

Зокрема, понад 38% співробітників та керівників підприємств допомагають у ці складні часи нашій державі самостійно, у майже 32% випадків це є важливою частиною всього бізнесу та колективу, 24% допомагають шляхом розвитку бізнесу й робочих місць. При цьому лише 7% представників бізнесу не мають можливості допомагати.

В Україні триває урядова програма з переміщення бізнесу у безпечні регіони для продовження повноцінної роботи. За офіційними даними, завершили переїзд 606 підприємств, 390 з них вже відновили роботу на нових майданчиках у західних регіонах України. Загалом на переміщення бізнесу у цифровій платформі зареєстровано 1612 заявок [3].

Українські підприємці через заблоковані російськими піратами порти не мають змогу повному обсязі виконувати експортні замовлення. Окрема проблема, яку слід виділити при експорті закордон – це налагодження ефективної логістики.

Через війну в Україні виник дефіцит морських контейнерів, транспортування товарів нашого заявника-експортера залізничним шляхом стало неможливим. Тому він був вимушений здійснювати перевезення автомобільними шляхами. Але і тут виникли складнощі.

Вплинула на роботу бізнесу і ситуація з відключенням електрики. 7,8% заявили, що фактично зупинили свою діяльність через проблему з енергопостачанням, 12,8% – втратили до 80% обороту, 16,7% – до 50% обороту, 28,3% – до 20–30% обороту, 19,2% – до 10% обороту. При цьому лише 15,1% бізнесменів повідомили, що ситуація з електроенергією практично не вплинула на їхню роботу [4].

Український бізнес попри війну, намагається пристосуватись до нестабільних умов. Однією з можливостей зберегти бізнес може стати вихід на іноземні ринки. Перший шок від початку війни вже минув. Люди потроху приходять до тями й починають активно облаштовувати життя в нових реаліях. Відновлюється логістика, налагоджуються робочі процеси та запускаються нові проєкти. Підприємці не припиняють шукати актуальні інструменти розвитку та посилення своєї діяльності навіть в умовах воєнного стану. Слід визнати, що попри економічні збитки, війна «підказала» українському бізнесу низку перспектив. Серед них, зокрема, можливість спробувати себе на іноземному ринку.

Перед виходом на іноземний ринок важливо його дослідити, промоніторити конкурентів та скласти «досьє» на майбутнього клієнта: хто ці люди, чим вони цікавляться та який спосіб життя ведуть. Стратегія розвитку бізнесу в з початку війни передбачає вихід на англомовну аудиторію, тому потрібно враховувати і це.

Серед п'ятірки лідерів бізнесу в рейтингу з минулого року залишалася тільки торгівля, яка все ще найбільш популярна. Інше під час війни: благодійність, надання інших видів послуг (здебільшого мова про ремонт комп'ютерів та іншої техніки), переробна промисловість, діяльність у сфері адміністративних і допоміжних послуг.

Водночас, українці зареєстрували понад 10 000 компаній у Польщі з початку цього року. У тому числі 9829 компаній – після 1 березня, повідомляє Business Insider Polska. Кожна четверта

компанія займається будівництвом (найчастіше виконання будівельно-оздоблювальних робіт). 16% новостворених бізнесів – ІТ-компанії, 7% – транспортні та логістичні компанії (таксі, вантажні перевезення, склади). Business Insider Polska пише, що українці заповнюють якраз ті ніші, де не вистачало польських спеціалістів. Українські «Нова Пошта» та «Львівські круасани» уже відкрились у Польщі: «Нова пошта» запустила 2 відділення у Варшаві, «Львівські круасани» відкрилися у Згожелиці та Вроцлаві. «Нова пошта» хоче розширюватись на Краків, Вроцлав, Жешув та Познань [5].

Згідно із опитуванням Дія.Бізнес, найбільше хочуть розвивати експорт виробники меблів (50% опитаних), легка промисловість (37%) машинобудування (27,7%), надавачі послуг з маркетингу, консалтингу та дизайну (24,4%).

Війна змусила українських підприємців масштабуватися на внутрішньому ринку, проводити «вилазки» на інші ринки всередині країни та поза нею, посилювати експорт або взагалі запускати його. Саме головне зберегти командний дух в бізнесі, щоб люди не втратили відчуття захищеності, безпеки, потрібності. До команди зараз потрібно мати більше розуміння та терпіння.

Література:

1. Хмарська І.А., Кучерява К.Я., Клімова І.О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31> URL: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6369>
2. Проект Плану відновлення України / Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Київ. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> (дата звернення: 18.03.2023).
3. Статистична інформація / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.03.2023).
4. Рихлицький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. *Економічна правда*. 23 березня 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/> (дата звернення: 18.03.2023).
5. Бізнес в умовах війни: як українці адаптувалися до всіх складнощів 2022 року. URL: <https://buduysvoe.com/publications/biznes-v-umovah-viyny-yak-ukrayinci-adaptuvalysya-do-vsikh-skladnoshchiv-2022-roku>